

מובא בגמרא מימרא מעניינת של רב חסדא שאומר, "יכלנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא". כלומר, 'יכול אני לפסול את כל גיטי העולם'. רבא מברר מדוע אמר זאת רב חסדא: א. אולי מפני שהאשה משלמת לסופר שיכתוב את הגט, והרי כתוב "וכתב לה" האיש ולא האשה (ודחה רבא טענה זאת). ב. שצריך נתינה של גט בעלת ערך (פרוטה) משום שכתוב "ונתן בידה". ודוחה רבא את ההבנה הזאת, משום שאפשר להביא גט מאיסורי הנאה שאין להם ערך.

הגמרא דנה בגוף הדין הנ"ל שמותר לכתוב גט על איסורי הנאה (שם כ.):

גופא, שלחו מתם: כתבו על איסורי הנאה - כשה. אמר רב אשי, אף אנן נמי תנינא: על העלה של זית! דילמא שאני עלה של זית, דחזי לאיצטרופי. תניא, רבי אומר: כתבו על איסורי הנאה - כשה. נפק לוי דרשה משמיה דרבי ולא קלסוה, משמיה דרביים וקלסוה. אלמא הלכתא כותיה.

שלחו מארץ ישראל לבלל שכתובה של גט על איסורי הנאה כשה. רב אשי ניסה להוכיח שהחידוש מופיע במשנה, אך הגמרא דוחה מפני שיש הבדל בין עלה זית שראוי הוא להצטרף לעוד עלים. ממשיכה הגמרא לבאר, שאת ההלכה זו חידש רבי יהודה הנשיא, ורק שלוי אמר אותה בשם הרבים התקבלה ההלכה ע"י השומעים.

נחלקו הראשונים (רשב"א וריטב"א ועוד) האם יש זכות בעלות על דבר האסור באיסורי הנאה או שאין למחזיק זכות של בעלות על איסורי הנאה?

וביאר קצות החושן שבגט אין בכלל דין זכייה משום שאפשר לגרש גם ללא כרחה, וזה לשונו (סי' ר סק"ה):

ולאחר העיון נראה פשיטא דכה"ג **אינו זוכה**, דכיון דהחצר והשטר עדיין לא יצא מרשותו איך יזכה בו המקבל ומאין יהיה לו להמקבל זכיה בביתו ובשטר. והא דאמרין גבי גט חצירה וגיטה באין כאחד, נראה דגט שאני דגט אשה ודעבד לא בעי זכיה שיזכה דרך זכיה כיון דאשה ועבד בע"כ ואין זכיה בע"כ, אלא ודאי דגבי אשה לא בעי רק **ונתן בידה** וכן בעבד וליכא תורת זכיה והקנאה בע"כ, **ומהאי טעמא נמי נראה בהא דקי"ל (גיטין כ, א) כתבו על איסורי הנאה כשה, ואף על גב דליכא תורת זכיה כלל באיסורי הנאה** וכמ"ש הרשב"א בתשובה (ח"א) סי' תר"ב ע"ש, וזה דלא כדברי ריב"ש (סי' ת"א) דס"ל דיש זכיה באיסורי הנאה, אלא ודאי משום דגירושין בע"כ לא בעי זכיה כלל אלא ונתן בידה.

כלומר, האיש לא חייב לזכות בשטר גט שנכתב על איסורי הנאה משום שהוא יכול גרש את האשה בעל כרחה. משום שהתורה הגדירה "ונתן בידה", ולא 'ויקח ויתן בידה'. סוף סוף יש לעיין, מה הקשר בין ענין גירושין בעל כרחה, לבין היכולת לגרש באיסורי הנאה?

ננסה להבין עניין זה דרך נושא הפוך- הקידושין. אי אפשר לקדש אשה באיסורי הנאה, וכך אומרת המשנה (קידושין נו):

המקדש בערלה, בכלאי הכרם, בשור הנסקל, ובעגלה ערופה, בצפורי מצורע, ובשער נזיר, ופטר חמור, ובשר בחלב, וחולין שנשחטו בעזרה - **אינה מקודשת**.

כלומר, באיסורי הנאה אין לאשה הנאה בנתינת הקידושים הללו, ולכן אין כאן קידושין. לעומת זאת פוסק הרמב"ם שיכולה האשה להנות בלי לקבל ויחולו הקידושין (אישות פ"ה הכ"א):

האשה שאמרה תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך ונתן ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך הרי זו מקודשת, **אף על פי שלא הגיע לה כלום הרי נהנית ברצונה** שנעשה ונהנה פלוני בגללה. וכן אם אמרה לו תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש לו ונתן לו וקידשה אותו פלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך הרי זו מקודשת.

ע"י הרצון של האשה מוגבר ההנאה. והנאת הרצון היא בעצם שיא החיבור שמתקיים בין האיש לאשה. ולכן רק ע"י הנאת הרצון יכולים האיש והאשה להתחבר לגמרי, גם ללא קבלת תמורה. וכשיש איסור בהנאה, לא מתקיים שיא החיבור הרוחני בין האיש לאשה, ואזי אין קידושין.

ההפך מרצון הוא לעשות דבר בעל כרחה, וההפך מהנאה הוא האיסור הנאה. עולה מהאמור שבגט שהוא דבר שמגיע גם בעל כרחה של האשה, ומבטא דווקא שילוח ופירוד, אזי איסור ההנאה איננו משפיע על קבלת הגט. כלומר, היכולת של האיש להביא לאשה גט מאיסורי הנאה, הוא מפני שאין יצירת קשר בין הגט לאשה. אלא יש פירוד ושילוח, וע"כ הוא מגיע גם בעל כרחה ללא רצון וכמובן ללא הנאה (כמו שמחבר הקצו"ח בין העניינים).